

ΓΟΤΘΙΚΗ ΤΕΧΝΗ 1140 – 1500 μ.Χ.

Η λέξη «γοθτικό» έχει αποκτήσει υποτιμητικούς συνειρμούς δηλώνοντας την μη συμμόρφωση με τους κανόνες της κλασικής παράδοσης. Πιστεύεται λανθασμένα ότι προέρχεται από τους Γότθους, βαρβαρικούς λαούς από τον βορρά, οι οποίοι αφηφούν το κλασικό στίλ.

Σε αντίθεση με την ρομανική, η γοθτική περίοδος χαρακτηρίζεται από έναν πιο πειθαρχημένο φεουδαλισμό. Οι ισχυροί βαρόνοι ορίζουν τους εαυτούς τους βασιλιάδες. Τότε εγκαθιδρύεται και η μοναρχία στην Αγγλία και την Γαλλία, η οποία υποτάσσει τους λιγότερο δυνατούς άρχοντες. Εγκαθιδρύεται λοιπόν κεντρική κυβέρνηση και ο νόμος και η τάξη που αυτή επιφέρει δημιουργούν εμπιστοσύνη στο λαό.

Έτσι όσο αφορά στο πνεύμα που κυριαρχεί, η ρομανική περίοδος είναι ηρωική, ανδροπρεπής και αυστηρή. Στο χώρο π.χ. της μουσικής κυριαρχούν τα πολεμικά τραγούδια. Η γοθτική περίοδος αντίθετα χαρακτηρίζεται από τις ποιότητες της ευγένειας, της κομψότητας και της θηλυκότητας. Ο ρόλος της γυναίκας αλλάζει. Είναι η περίοδος των τραγουδιών αγάπης και του ύμνου της γυναικείας ομορφιάς. Είναι χαρακτηριστικό ότι ο όρος «ρομάντζο» προέρχεται από την γοθτική περίοδο και προέρχεται από τις ρομαντικές αυλές που εξουσιάζονται συνήθως από την σύζυγο ή μητέρα του βασιλιά.

Τον 13^ο αιώνα έχουμε την ακμή της ενοποιημένης χριστιανοσύνης και τον θρίαμβο του παπισμού. Ο πάπας είναι ο ανώτατος άρχοντας της Ευρώπης όχι μόνο πνευματικά, αλλά και πολιτικά.

Αυτός ο ενοποιητικός χαρακτήρας της γοθτικής περιόδου συνεπάγεται την εξισορρόπηση πολλών δυνάμεων σε μία ενιαία δύναμη. Σύμβολο αυτής της ενοποίησης και εξισορρόπησης είναι το σχήμα του γοθτικού καθεδρικού ναού. Οι πύργοι του που υψώνονται στον ουρανό είναι το σύμβολο της μοναδικής δύναμης της εκκλησίας να συνδέει το ουράνιο με τον επίγειο κόσμο. Για αυτό και την γοθτική περίοδο χαρακτηρίζει η λατρεία και εξύμνηση της εκκλησίας.

Τίτλος: Καθεδρικός ναός των Παρισίων, Notre Dame, «Η Δέσποινά μας»

Χρονολογία: 1190 μ.Χ.

Υλικό: Πέτρα

Περιγραφή: Βασικό χαρακτηριστικό είναι τα τεράστια κωδωνοστάσια της πρόσοψης. Αυτά χωρίζονται από το κάτω μέρος του ναού, με μία μακριά οριζόντια γραμμή που συνεχίζεται και πίσω από την πρόσοψη μέχρι τον πύργο, στο σημείο του σταυρού, όπως μπορούμε να δούμε στην επόμενη εικόνα.

Στυλιστική περιγραφή: Παρατηρούμε τις τρεις οξυκόρυφες ανίδες στην πρόσοψη, ένα από τα πρώρα αναγνωρίσιμα γοθτικά στοιχεία, αν και βρισκόμαστε στην αρχή της γοθικής περιόδου και τα στυλιστικά της χαρακτηριστικά δεν είναι ακόμη σαφή.

Νότια εξωτερική πλευρά ναού.

Οι πλαϊνοί υποστηρικτικοί αρμοί (ιπτάμενες αντηρίδες ή αντερείσματα) που υψώνονται από το έδαφος και υποστηρίζουν τους τοίχους της εκκλησίας έχουν θεωρηθεί ως το πλέον σημαντικό στυλιστικό στοιχείο του κτηρίου. Είναι εξαιρετικά εξεζητημένοι και παρουσιάζονται ως διακοσμητικό στοιχείο στην όλη δομή του κτηρίου κρύβοντας την πραγματική τους λειτουργία που είναι η υποστήριξη του κλίτους. Η χρήση τους αποδίδει ελαφρότητα

στο κτήριο εξαιτίας της πλέον ισοδύναμης κατανομής βάρους. Δίνει την δυνατότητα να μειωθούν όλο και περισσότερο τα δομικά υλικά χωρίς να κινδυνεύσει η στερεότητα του συνόλου. Προστίθενται ως εκ τούτου περισσότερα παράθυρα και τα τείχη είναι πιο λεπτά. Σε σύγκριση με τις ρομανικές εκκλησίες, ο καθεδρικός ναός των Παρισίων εμφανίζεται πιο κομψός, ελαφρύς και διάκοσμος. Δημιουργεί την αίσθηση της ανάπαυσης, σταθερότητας και τάξης που απουσιάζει από άλλους γοθικούς ναούς. Ακριβώς επειδή οι τοίχοι ενισχύονται με αυτό τον τρόπο παύουν να παίζουν τον υποστηρικτικό ρόλο που είχαν πριν. Είναι πλέον δυνατόν να ανοιχτούν παράθυρα σε αυτούς και να μπει περισσότερο φως μέσα στην εκκλησία και με αυτό τον τρόπο να λυθεί το πρόβλημα του ότι πολλές εκκλησίες ήταν πολύ σκοτεινές.

Τίτλος: Σαιντ Σαπέλ, Παρίσι

Χρονολογία: 13^{ος}

Υλικό: Πέτρα & γυαλί

Περιγραφή: Το κτήριο είναι συνδεδεμένο με το βασιλικό παλάτι στο Παρίσι και επρόκειτο να χρησιμεύσει ως χώρος φύλαξης των λείψανων των παθών του Χριστού, απόκτημα της 6^{ης} σταυροφορίας. Έτσι εξηγείται και το περίεργο σχήμα του κτηρίου που μοιάζει περισσότερο με μνήμα. Στο εσωτερικό δημιουργείται μία εξωγήινη ατμόσφαιρα, λουσμένη σε ροζ-μοβ χρώμα μετατρέποντας τον φυσικό κόσμο σε πνευματικό.

Στυλιστική περιγραφή: Το τεχνικό επινόημα του βιτρό και της κατανομής του βάρους των τοίχων είναι εδώ σε πλήρη ανάπτυξη. Έχει εφαρμοστεί σε όλο το κτήριο σε σημείο που τα παράθυρα καταλαμβάνουν το μεγαλύτερο μέρος των τοίχων. Είναι τα μεγαλύτερα που είχαν ποτέ σχεδιαστεί μέχρι τότε με διαστάσεις 14 X 4,5 μέτρα. Τα ¾ του κτηρίου λοιπόν είναι γυαλί. Οι τοίχοι του έχουν περιοριστεί σε νευρώσεις που χωρίζουν μεταξύ τους τα παράθυρα και καταλήγουν σε σταυρωτές αψίδες στην οροφή.

Τίτλος: Η Παρθένος και το βρέφος

Χρονολογία: 14^{ος} αιώνας

Υλικό: Επιχρυσωμένο ασήμι, σμάλτο και πολύτιμες πέτρες.

Περιγραφή: Βρίσκεται στον καθεδρικό ναό του Παρισιού. Σε αντίθεση από τα γλυπτά της πύλης τα οποία είναι ανάγλυφα, αυτό είναι ολόγλυφο.

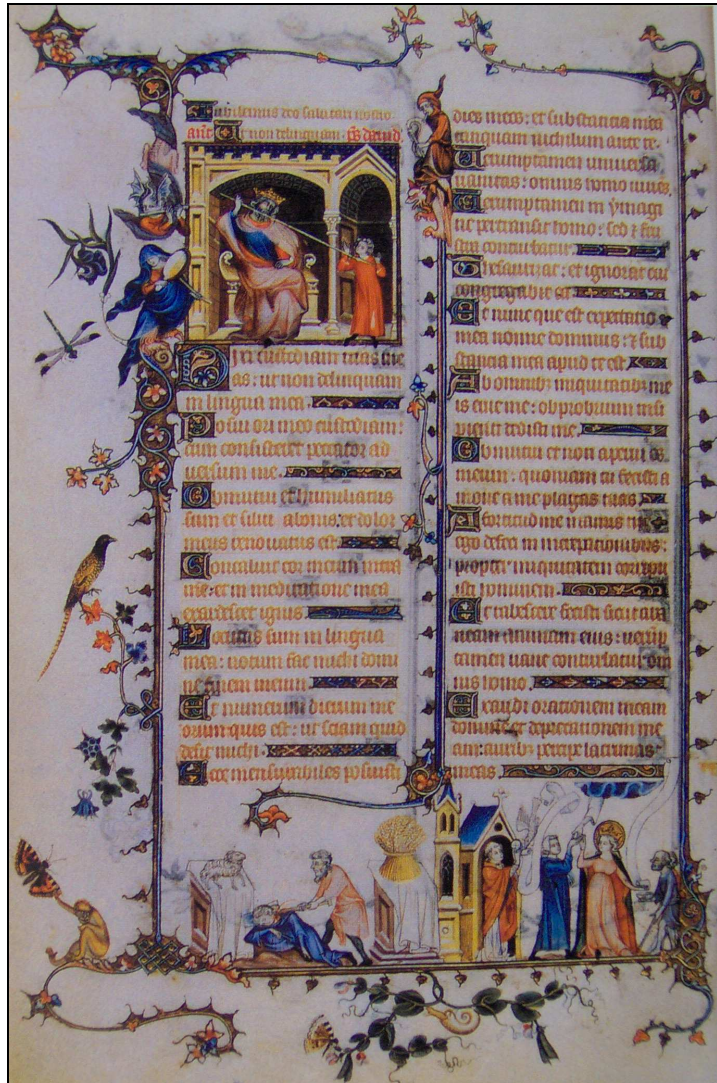
Στυλιστική περιγραφή: Το γλυπτό αυτό χαρακτηρίζεται από το «αυλικό στυλ» και την λατρεία της Παρθένου. Το αυλικό στυλ δίνει έμφαση στην κομψότητα της φιγούρας η οποία διαπερνάται από την γοτθική καμπύλη -S-. Μας θυμίζει δε την ανάλογη καμπύλη στο γλυπτό του Ερμή του Πραξιτέλη. Υπάρχει όμως μία διαφορά στην χρήση της καμπύλης αυτής από αυτήν του αρχαίου Έλληνα γλύπτη. Η καμπύλη που διαπερνά τον Ερμή είναι οργανική, προέρχεται δηλαδή από την εσωτερική δομή του αγάλματος και είναι το αποτέλεσμα λογικής ανατομικής οργάνωσης. Αντίθετα η καμπύλη εδώ έχει διακοσμητικό χαρακτήρα. Έχει χρησιμοποιηθεί για να δημιουργήσει την εντύπωση της κομψότητας και δεν έχει τίποτα να κάνει με την δομή της φιγούρας. Το σώμα έχει χαθεί κάτω από τις πτυχώσεις του φορέματος.

Γενικότερα το αυλικό στυλ δίνει έμφαση στα στολίδια, στην κομψότητα και στο επίπλαστο. Δηλαδή ομορφιά χάριν της ομορφιάς και όχι συνέπεια οργανικής αρμονίας.

Σύνθεση: Το λίκνισμα της φιγούρας και η λεπιδωτή κίνηση των πτυχώσεων δεν είναι τυχαίες: συγκλίνουν προς το βρέφος και οδηγούν σε αυτό την προσοχή του θεατή.

Τίτλος: Η Σύνοψη της Μπελβίλ
Χρονολογία: 1325 μ.Χ
Υλικό: Μελάνι και τέμπερα σε μεμβράνη.
Καλλιτέχνης: Ιωάννης Πουσέλ.
Περιγραφή: Ακολουθεί την παράδοση της εικονογραφημένης σελίδας, δηλαδή μία σελίδα η οποία έχει μία εικόνα στην αρχή του κειμένου και μία στο τέλος. Το κείμενο φυσικά υπερτερεί της εικόνας ενώ δίνεται έμφαση στα διακοσμητικά μοτίβα, στις φανταστικές αναπτύξεις των αρχικών γραμμάτων και στα αφηρημένα μοτίβα που το περιβάλλουν. Στο επάνω δε μέρος της σελίδας οι φιγούρες αναπαριστούνται σε τρισδιάστατο αρχιτεκτονικό χώρο με πειστική προοπτική.

Ο Πουσέλ ή ένας βοηθός του ζωγράφισε φυτά, πουλιά, πεταλούδες, μία λιβελλούλη, ψάρια, σαλιγκάρια και ένα πίθηκο στα περιθώρια της σελίδας. Όλα αυτά αποκαλύπτουν ένα ενδιαφέρον και προσεκτική παρατήρηση του φυσικού κόσμου.

Αυτή η σύνοψη έχει ιδιαίτερο ενδιαφέρον για μας διότι το όνομα του Πουσέλ και ορισμένων από τους βοηθούς του εμφανίζονται στο τέλος του βιβλίου κάνοντας μνεΐα στην πληρωμή που έλαβαν για την δουλειά τους.

Πραγματικά σε γοτθικά εικονογραφημένα βιβλία συνηθιζόταν να αναφέρεται το κόστος παραγωγής, όπως οι τιμές των υλικών, ειδικά του χρυσού για την επεξεργασία των αρχικών γραμμάτων, των ανθρώπινων μορφών, της διάνθησης των λουλουδιών και των διακοσμητικών στοιχείων.

Παρόλο όμως που το κόστος των υλικών ήταν ακόμα ο σημαντικότερος παράγοντας καθορισμού της τιμής ενός βιβλίου, η δεξιοτεχνία και η φήμη του εικονογράφου άρχισε να μετράει περισσότερο στον καθορισμό της τιμής της εικονογράφησης. Τώρα πια οι εικονογράφοι ανήκουν σε συγκεκριμένη συντεχνία και η προσωπική τους υπόληψη και φήμη εγγυούταν την ποιότητα της δουλειάς τους.